

Herziene druk DTLAS geeft suggesties voor de vertaalslag naar behandeling

Noem de afkorting *DTLAS* en eigenlijk iedere rt'er weet dat daarmee het boek *Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen* wordt bedoeld. Hét boek dat de procedure beschrijft voor individueel didactisch onderzoek bij problemen met technisch lezen en aanvankelijk spellen bij leerlingen in het basisonderwijs, het speciaal basisonderwijs en het speciaal onderwijs. In 1986 verscheen de eerste druk en dit najaar is de tiende, herziene druk verschenen. *Tijdschrift voor Remedial Teaching* zocht uit wat de veranderingen zijn en wat behouden is gebleven.

Tekst: Leontine le Blanc

Titel: Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen. Tiende, herziene druk
Auteurs: A.J.C. Struiksma, A. van der Leij en J.P.M. Vieijra
Uitgeverij: VU Uitgeverij, Amsterdam, 2018
ISBN: 9789086597901
Pagina's: 204
Prijs: € 19,95
Bestellen: www.vuuniversitypress.com/webshop

Het is nieuw dat er bij de toetsprocedure in de herziene versie gebruik wordt gemaakt van de nieuwe versies van de Drie-Minuten-Toets en de AVI-toetskaarten van Cito uit 2017 en 2018. Daarnaast zijn de Schoolvaardigheidstoetsen (SVT) Spelling en Technisch Lezen van Boom uit 2015 toegevoegd als mogelijk keuze. Zoals vanouds vind je in *DTLAS* nog steeds de beschrijvingen om de deelvaardigheden te kunnen toetsen zoals de auditieve synthese, het benoemen van de letters, visuele synthese, auditieve analyse en het letterdictee.

Bij de toetsprocedure wordt begonnen met de meest complexe taak, zoals het lezen van losse woorden of van een tekst. Bij onvoldoende beheersing onderzoek je ook de deelvaardigheden. Vervolgens onderzoek je alleen de minder moeilijke deelvaardigheden als de moeilijkere deelvaardigheden onvoldoende beheerst worden. Hierdoor neem je geen onnodige toetsen af en je eindigt altijd met toetsen die de leerling al beheerst.

De stappen binnen de toetsprocedure van *DTLAS* zijn:

- Stap 1:** de leesvaardigheid van losse woorden
- Stap 2:** kwalitatieve analyse van het lezen van losse woorden
- Stap 3:** vaststellen van het functioneringsniveau van het lezen van tekst
- Stap 4:** onderzoek van deelvaardigheden
- Stap 5:** onderzoek van het aanvankelijk spellen.

DE CASUS VAN THOMAS

De grootste verandering zijn de suggesties voor de vertaalslag naar behandeling. Neem bijvoorbeeld de casus van Thomas in het boek. De remedial teaching wordt in periodes van acht weken gegeven, in week negen wordt steeds

BEHANDELPLAN 1 PERIODE 1: okt – dec NAAM: Thomas

Stappenplan	Behandelstrategie	Behandeldoel	Oefening
DEELVAARDIGHEID			
Auditieve synthese	Aanleren	Aanleren en verbeteren van auditieve synthese niveau: 2/ 3/ en 4 fonemen	Auditief aangeboden klanken plakken tot woorden met structuur: mk / km / mkm / mkmm / mmkm. Evt. gebruik maken van visuele ondersteuning: hak- en plakstrook.
Letters benoemen	Aanleren 2	Verbeteren van de fonetische klanktekenkoppeling; aanleren van alle letters middels verkort aanbieden met accent op nauwkeurigheid.	Alle letters aanbieden middels flitskaartjes (verkort aanbieden en hardop benoemen). Accent blijft op nauwkeurigheid: eerst nadenken dan benoemen. Extra aandacht voor moeilijke letters (tweeteekklanken / b / d).
Letterdictee	Generaliseren	Geautomatiseerd schrijven van letters gebruiken in woorddictee.	Zie woorddictee: 1 lettergreep klankzuiver.
Woorddictee	Aanleren	D.m.v. het schrijven van klankzuivere woorden met structuur mkm,mkmm,mmkm ondersteunen van de fonologische deelvaardigheden. Zie ook audant en letterdictee	Woorddictee met klankzuivere woorden 1 lettergreep oplopend in moeilijkheid met structuur km / mk/ mkm / mkmm / mmkm. Accent op juiste weergave van de letters en nauwkeurige analyse en opbouw van het woord.
Visuele synthese niveau 2	Aanleren	Verbeteren visuele synthese niveau 2: gebruik maken van woordkern -kmm en cluster -mm (weg 2). Accent op nauwkeurigheid: afname van df en sf.	Wisselrijen (papier) aanbieden met cluster -kmm en -mm; eerst accent op nauwkeurigheid, daarna alle woorden inoefenen tot dg.
WOORDLEZEN			
Niveau 1	Automatiseren 1	Verbeteren woordlezen op niveau 1. Accent op nauwkeurigheid. Doel: afname df en sf.	Woorden flitsen m.b.v. computer met lange flitstijd op niveau 1. Accent op nauwkeurigheid.
Niveau 2	Aanleren 1	Verbeteren woordlezen op niveau 2. Accent op nauwkeurige en spellende leesstrategie (weg 1). Doel: afname van df en sf. Zie ook woordlezen niveau 1.	Woordrijen aanbieden op niveau 2. Accent op nauwkeurig en spellend lezen. Extra aandacht voor woorden met onvoldoende geautomatiseerde letters en moeilijke mm combinaties.
TEKSTLEZEN			
Niveau M4	Automatiseren 1	Verbeteren tekstlezen M4 m.b.t. tijd en fouten. Doel: B fouten en I tijd op M4	Hardop lezen van een tekst op niveau M4: accent op nauwkeurigheid en gebruik maken van context.

Afb. 1 Het behandelplan van Thomas

aan de hand van de toetsprocedure het resultaat van de behandeling geëvalueerd en aan de hand daarvan een nieuw behandelplan gemaakt. Thomas zit in groep 5. Het technisch lezen stagneert op aanvankelijk niveau.

Uit de eerste toetsprocedure blijkt dat bij het woordlezen op de DMT sprake is van enige directe woordherkenning, maar Thomas maakt nog te veel fouten. Uit de kwalitatieve analyse kan worden afgeleid dat het onvoldoende beheersen van enkele deelvaardigheden hiervan de oorzaak is. Zo is de klanktekenkoppeling nog onvoldoende geautomatiseerd. Naast vier fouten moet Thomas zich regelmatig herstellen of zijn duidelijke aarzelingen te horen. Auditieve synthese en auditieve analyse zijn onvoldoende. Ook is de visuele synthese op niveau 2 nog onvoldoende. De overige deelvaardigheden worden voldoende beheerst.

Bij het lezen van AVI M3 en E3 kan Thomas het maken van fouten beperken op basis van de context. Bij de hogere AVI-niveaus neemt het ongecontroleerd raden toe. Daarbij zijn de genoemde hiaten hoorbaar en is er sprake van problemen met de klankvolgorde en van persevereren, ofwel het blijven hangen van klanken.

HET OEFENPROFIEL VAN THOMAS

Al deze gegevens worden overgenomen op het *Toetsprofiel* en *Oefenprofiel*. Het *Toetsprofiel* vervangt de *profielkaart* uit de vorige drukken. Op het *Toetsprofiel* is na het invullen op een overzicht van één pagina snel schematisch te zien welke vaardigheden al beheerst worden en welke nog moeten worden geoefend. Doordat je de gegevens van het vervolgonderzoek hier later ook op noteert, krijg je zicht op de ontwikkeling van een leerling. Het *Oefenprofiel* is nieuw in deze druk. Met dit formulier maak je een vertaalslag van de toetsresultaten naar het behandelplan. Hiervoor kun je gebruikmaken van

de beslisregels per toets. Hierbij staan aanwijzingen voor de behandeling passend bij de toetsresultaten. Als voorbeeld beperken wij ons hier tot het letters benoemen. Thomas heeft bij het benoemen van de letters een ruwe score gehaald van 32 met als tijd 34 seconden. Bij de beslisregels zien we bij ruwe score 25-33 en onder de 38 seconden het behandeldoel: 'Verbeteren van de fonetische klanktekenkoppeling: aanleren van alle letters middels verkort aanbieden met accent op nauwkeurigheid'. Als suggestie voor oefening staat er 'Alle letters aanbieden middels flitskaartjes (verkort aanbieden en hardop benoemen). Accent blijft op nauwkeurigheid: eerst nadenken dan benoemen. Extra aandacht voor moeilijke letters (tweeteekklanken, b/d)'. Bij alle deelvaardigheden, het woordlezen en het tekstlezen worden op deze manier suggesties genoemd voor het behandelplan. Natuurlijk kun je altijd zelf als rt'er een andere keuze maken, maar het geeft je een eerste idee. In het voorbeeld van Thomas komt daar een behandelplan uit dat te zien is bij afbeelding 1. Na de eerste behandelperiode kan de toetsprocedure *DTLAS* opnieuw worden afgenomen om het effect van de behandeling te evalueren en een nieuw behandelplan te maken.

VAN TOETSPROCEDURE NAAR NAAR BEHANDELING

De duidelijke toetsprocedure is in *DTLAS* zeer bruikbaar gebleven voor de rt'er. De toevoeging van de vertaalslag van de toetsprocedure naar behandeling is een goede praktische toevoeging voor de rt'er. Je moet natuurlijk altijd zelf kritisch blijven en zelf nadenken over de invulling van de rt, dit geven de auteurs ook aan. De duidelijke aanwijzingen en beslisregels in het boek zijn echter heel prettig als aanwijzingen voor de diagnostiek en behandeling van rt-leerlingen. Een zeer praktisch boek voor diagnostiek én behandeling.